

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVI. Štev. 19 (840)

T R S T - 31. decembra 1974

100 lir

Pred XIV. kongresom KPI

Za izhod iz sedanje politične in gospodarske krize

Centralni komité in centralna kontrolna komisija KPI sta na skupni seji razpravljala o smernicah in predlogih komunistov za izhod iz politične in gospodarske krize, ki tare Italijo. Uvodno poročilo je podal generalni sekretar tovariš Berlinguer. To poročilo bo služilo tudi kot osnova za razpravo na XIV. kongresu KPI, ki bo v Rimu od 18. do 23. marca 1975.

Poročilo generalnega sekretarja Berlinguerja je zelo obsežno; razdeljeno je na šest poglavij: nova faza v zgodovini sveta, za pozitiven izhod iz krize, predlogi in cilji boja za novo politiko, za sporazum med ljudskimi silami, obveze komunistov v boju ter v idejni in politični debati, demokratična obveza in mobilizacija. Na tem mestu povzemamo nekatere odlomke iz tega poročila:

Obstoječi krizi kapitalističnega sveta je treba posvečati veliko pozornost. Gre namreč za krizo novega tipa, ki jo

povzročajo številni činitelji: spremembe v odnosih med imperialističnimi silami in socialističnim svetom, čedalje večja vloga narodov, ki se osvobajajo ali so se že otresli kolonialnega jarma, razvoj protislovij na gospodarskem in družbenem področju v kapitalističnih državah itd... Ne gre več za tako imenovane "ciklične krize", kajti sedanja kriza zajema najširša področja gospodarskega in kulturnega življenja ter se odraža tako v notranjosti

posameznih držav kakor tudi v mednarodnih odnosih. Stopnja inflacije je že preseгла stopnjo leta 1929, začela pa se je z ameriško agresijo na Vietnam in po poskusu, da bi te težje te agresije zvrnili na ramena drugih narodov. Seveda, podražitev petroleja je stanje poslabšala in povzročila občutno podražitev industrijskih proizvodov ter še bolj povečala stopnjo inflacije v kapitalističnem svetu.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Odobrena ustanovitev slovenskih televizijskih oddaj v naši deželi

Predlog poslanca Albina Škerka so podprli tudi poslanci drugih strank ustavnega loka

10. komisija poslanske zbornice, ki je pristojna tudi za probleme radijske in televizijske službe, je na predlog našega poslanca Albina Škerka, ob podpori

vplivnih poslancev drugih političnih skupin, odobrila ustanovitev slovenskih televizijskih oddaj v deželi Furlaniji-Juljski krajini. O ustanovitvi teh oddaj bo končno odločala še poslanska zbornica, ki se bo sestala na svoji plenarni seji dne 8. januarja 1975 in takoj zatem tudi senat.

Dolgoletno prizadevanje, da bi Slovenci v deželi Furlaniji-Juljski krajini dosegli televizijske oddaje v svojem jeziku, je torej prešlo v odločilno fazo, za kar gre zahvala zlasti našemu poslancu Albinu Škerku in vsem tistim poslancem, ki so podprli njegov predlog.

Zgoraj omenjena poslanska komisija je bila sredi decembra 1974 poklicana, da se izreče o odloku vlade, ki predvideva malo reformo RAI-TV. Že pred začetkom razprave o tem odloku sta poslanec Albin Škerk in senator Paolo Sema priporočila vladi, naj odloku o mali reformi RAI-TV doda tudi postavko o ustanovitvi slovenskih televizijskih oddaj in o komisiji, ki naj nadzornuje te oddaje. Žal, vlada tega priporočila ni upoštevala, pač

(Nadaljevanje na 3. strani)

Srečno 1975
želi
DELO



Dne 8. decembra 1974 so v Trstu slovesno proslavili 30-letnico ustanovitve junaške Tržaške brigade, ki je dala velik delež v boju proti nacifašizmu. Istega dne je bil pri Korošcih nad Miljami partizanski miting. (Gornja slika je bila posneta v tržaškem Avditoriju, kjer je bil uradni del omenjene proslave)

Predlogi za izhod iz krize

Napačno pa bi bilo, če bi se pri analiziranju krize ustavili le pri gospodarskih vprašanjih, saj obstaja vrsta političnih činiteljev. V akpitalističnem svetu obstaja velika negotovost, v mnogih primerih tudi huda zmeda. Vodilni krogi niso sposobni, da bi predlagali jasne perspektive ter poti za izhod iz kritičnega položaja.

Postavlja se vprašanje: kakšen bo izhod iz sedanje krize kapitalističnega sveta im kako bodo rešeni problemi, ki jih je postavilo prebujenje narodov in držav tretjega sveta? To so odprta vprašanja, ki stoje tudi pred komunističnim gibanjem in pred vsemi silami napredka in miru. Spremembe so neizbežne tako v gospodarskih kot v političnih odnosih. Toda ali bodo spremembe nastale z vojno? V prejšnjih časih se je kapitalizem skušal preriniti iz krize s pomočjo vojne, toda danes je vsem jasno, kam bi lahko privedla svetovna vojna, ki bi se nedvomno spremenila v jedrsko katastrofo. Strah pred tem zadržuje marsikoga in ga odvrča od tega, da bi sopil na nevarno pot, vendar pa to še ne zadostuje. Postavlja se spet vprašanje: kako je mogoče odstraniti vojno nevarnost in po mirni poti reševati odprta vprašanja, kajti zavedati se je treba, da obstojajo sile, ki bi se lahko drznile pahniti svet v vojno.

Pred napredne in revolucionarne sile se postavljata danes dve veliki nalogi, ki pa sta v bistvu tesno združeni. Gre za ustvaritev nove ureditve družbenega, gospodarskega in političnega življenja v posameznih državah. Te naloge zahtevajo trde boje istočasno pa tudi konstruktivne predloge in politične iniciative. Nikakor si ni mogoče zamišljati gradnje novega miroljubnega sveta brez ostrih spopadov z imperializmom, brez pobijanja same logike imperializma, ki je logika izkoriščanja in agresije.

Čedalje bolj si utira pot prepričanje, da je treba ustvariti široko mednarodno kooperacijo med kapitalističnimi državami, socialističnimi državami in tretjim svetom, tako med razvitimi kot med narazvitimi deželami. Predvsem je treba graditi kooperacijo v službi miru, za pravično rešitev mednarodnih sporov, za varnost in razorožitev, za zmanjšanje stroškov v vojne namene. Potrebna je kooperacija za premostitev življenjskih problemov, za odpravo lakote, ki razsaja na širokih področjih sveta. In v tem pogledu ima Evropa izredno pomembno vlogo. Na konferenci komunističnih partij zahodne Evrope, ki je bila v Bruslju, so bile poudarjene naše obveze za demokratično preobrazbo tega dela sveta. Med zelo nujne se uvršča naloga, da se ustvarijo taki odnosi med državami, ki bodo resnično avtonomni in ne podrejeni ZDA.

Ko poročilo obravnava sedanjo krizo v Italiji in nakazuje smernice za pozitiven izhod iz nje, ugotavlja med drugim naslednje:

Obstaja možnost, da se pristopi na pot preobrazbe družbe v socialistični smeri. To smer zasleduje delavski razred, kateremu sledijo široke ljudske množice. Fašizem je onemogočal razvoj te poti,

toda odporništvu je pomenila prelom s preteklostjo. Odporništvu je bilo demokratična in ljudska revolucija, ki je preobrazila temelje italijanske stvarnosti. Delavski razred se je uveljavil kot odločilna nacionalna sila, kot protagonist bojev za svobodo in neodvisnost in kot graditelj novega demokratičnega režima. Postavljena je bila osnova demokratične države novega tipa. Pred Italijo se je odprla konkretna možnost izgradnje nove ljudske večine, gospodarskega razvoja in pravičnejše družbe. Toda tudi v Italiji je prišlo do ameriškega posega. Krščanska demokracija in nekatere druge politične sile so povzročile razkol v vrstah anti-fašistične enotnosti. Ponovno so prišle na površje mogočne kapitalistične skupine, reforme so obtičale na mrtvi točki, sprožila se je represivna, razbijaška in protiljudska politika. Oblast je prešla v službo teh skupin. Težke milijarde so bile nesmotrno naložene. Z njimi so se okoristili industrijski mogotci in monopoli. To je privedlo tudi do nepravilne distribucije dohodkov, do ustvaritve kast. Za vse to nosi največjo krivdo krščanska demokracija.

Kaj je treba storiti za to, da se preprečijo nevarnosti, ki grozijo državi, da se zaustavi dekadencija in da se pristopi na pod obnove, saniranja in zaščite demokracije?

Mi komunisti pударjamo predvsem to, da se je treba boriti, toda vzporedno s tem je treba potiskati naprej saniranje in prenovitev. Zavrtni je treba napade proti delavskemu razredu in demokraciji. Treba se je boriti za ohranitev delovnih mest.

Bolj kot kdaj koli pa je potreben boj za obrambo demokracije, kajti prevratniška nevarnost še vedno obstaja. Skupine, ki bi rade na kateri koli način onemogočile prenovitev, katere protago-

nisti so ljudske in demokratične sile, so še vedno na delu. Ostrina ekonomske in politične krize, kakor tudi napetosti na nekaterih področjih, ki so blizu Italije, delajo v prid reakciji. Tudi v vladnih strankah so skupine, ki težijo za tem, da bi se ustvarilo tako ozračje, kakršno je vladalo leta 1947.

Potrebna je torej nenehna budnost, potreben je neprestan boj proti temnim silam reakcije in prevratništva. Naša partija, ki je bila poveljavni pobornik in organizator zmagovitega partizanskega boja, je ob vsaki nevarnosti izkazala svojo pripravljenost in odločnost, da brani pridobitve osvobodilnega boja, da brani svobodo in demokracijo. Tako mora biti tudi v bodoče.

Ko poročilo razloga predloga in cilje nove politike, pravi, med drugim, naslednje:

Italija more in mora voditi zunanjo politiko v interesu mednarodne pomiritve, neodvisnosti in pravic tako italijanskega kot drugih narodov. KPI ni spremenila svojega stališča do Atlantskega pakta, kajti ta pakt je bil in je eden izmed poveljavnih činiteljev politike kapitalističnih in imperialističnih sil proti anti-fašistični enotnosti v poedinah državah in na svetovni ravni. Ta politika je imela namen vsiliti vsemu svetu tako imenovani "ameriški način življenja", to je način proizvodnje po kapitalističnem receptu ter povzročiti težave novi stvarnosti v socialističnem svetu in v deželah ljudske demokracije, ki so na poti v socializem. Atlantski pakt je bil sredstvo hladne vojne za razbitja prenovitvenega razvoja, ki se je začel med veliko protifašistično vojno in z zmago nad nacifašizmom. Varšavski pakt je nastal kot odgovor na Atlantski pakt, ne bo pa odveč poudariti, da se je politika sile začela že mnogo prej, napovedal jo je Churchill že leta 1946 in takoj za tem so jo začele izvajati ZDA in druge kapitalistične države, čeprav ni bilo nobene



Pred nedavnim je bila v Trstu delegacija španskih žena. Demokratično javnost je povabila, naj aktivno podpre prizadevanja za osvoboditev političnih jetnikov, ki trpe v španskih ječah. V eni izmed prihodnjih števil bomo objavili zapis o pričevanju španskih žena. (Gornja slika je bila posneta med konferenco v dvorani CGIL v Trstu)

grožnje, saj je Sovjetska zveza vselej zagovarjala miroljubno politiko.

Jasno je, da obstajajo v Evropi in na drugih področjih sveta strateško - vojaško ravnoteže med obema blokoma, zlasti med Sovjetsko zvezo in ZDA. To ravnoteže je treba upoštevati z veliko pozornostjo in realizmom, upoštevati ga morajo vsi, če se hoče napredovati ter ustvariti nov mednarodni položaj miru in popolne neodvisnosti narodov. Zato pa, da bo proces pomiritve napredoval je potrebno, da posamezne države, tudi v notranjosti sedanjih zavezništev - to zamisel je Togliatti večkrat poudarjal že pred mnogimi leti - vodijo učinkovito akcijo in če bodo uveljavile svojo avtonomno politiko miru in sodelovanja, tako v neposrednih odnosih med narodi in državami in v dialogu med vzhodom in zahodom, kakor tudi v okviru obstoječih zavezništev.

Ne postavljamo pogoja, da mora Italija izstopiti iz Atlantskega pakta, ker je proces pomiritve stopil v novo fazo in ker se je konkretno odprla perspektiva evropske varnosti in so nastala pomembna znamenja omiljenja blokovske napetosti. Sovjetska zveza in ZDA so se dogovorile, da bodo spoštovale strateško - vojaško ravnoteže ter da se bodo zavemale za zmanjšanje oborožitve, števila vojaških oporišč in vojske. Prepričani smo, da je v tej smeri, tudi pod pritiskom delavskega gibanja in evropskega demokratičnega gibanja možno doseči novo napredovanje.

Smer, ki jo predlagamo za Italijo in za zahodno Evropo se ne omejuje sa to, da vzamemo na znanje rezultate ogajani, ki so v teku med največjima silama in med blokoma ; ta smer pomeni aktiven poseg v pomirjevalni proces in v kooperacijo. Dialog med Svojetsko zvezo in ZDA je neobhodno potreben pogoj za ohranitev miru v svetu. Toda italijanska in evropska politika, ne sme biti portisovjetska in ne protiameriška, mora biti avtonomna in svobodna politika.

S tem, da se ne postavlja zahteve, naj Italija izstopi iz Atlantskega pakta pa vendar ne pomeni, da se odpovedujemo zahtevi po razvoju političnih, gospodarskih in diplomatskih odnosov, ki so vselej potrebni za zagotovitev napredka v državi, za obrambo in uveljavitev italijanske države. To zahteva velika večina italijanskih državljanov, kar se je jasno izkazalo tudi med vojno v Vietnamu. Ta volja se je v neki meri odražala tudi v zadržanju vlade, ki ni priznala vojaško-fašistične hunte v Čilu.

Ko poročilo obravnava razna vprašanja, ki so v zvezi z Evropsko gospodarsko skupnostjo, pravi med drugim, da se Italija ne more postaviti izven te skupnosti temveč, da mora v notranjosti iste razvijati iniciativo za demokratizacijo njenih organizmov, za zmanjšanje oblasti skupin velikih monopolov. Komunisti zahtevajo od italijanske vlade, naj v okviru EGS odločno brani interese italijanske države, ki so prepogostoma žrtvovani v interesu drugih, kar potrjujejo primeri kmetijstva, energetike ipd. Toda pripadnost Italije EGS ne sme onemogočati, razvoja trgovinskih izmenjav in gospodarskih sporazumov, ki ustrezajo življenjskim potrebam italijanske države.

Napredna javnost zahteva demokratizacijo RAI-TV

Izjava poslanca Albina Škerka

Zahteva po reformi RAI-TV je zelo občutena. O tem vprašanju se že dolgo časa razpravlja. Sklicane so bile tudi posebne konference, na katerih se razpravljali o tem vprašanju in iz katerih je prišla podkrepljena zahteva po pristopu k izvajanju reforme.

Ustanove RAI-TV, ki bi morala biti povsem nepristranska, demokratično urejena in v službi vse javnosti, se laste najbolj nazadnjaški krogi krščanske demokracije in politične desnice. Ti krogi se krčevito upirajo ne le reformi marveč slehernemu poskusu demokratizacije te ustanove.

V okviru boja za splošno reformo RAI-TV se uvršča tudi zahteva po demokratizaciji radijske postaje Trst A. Za demokratizacijo te postaje se zavzemajo napredne politične sile in kulturne organizacije.

Močno občutena je tudi potreba pa uvedbi slovenskega televizijskega programa v naši deželi. Za ta program naj bi skrbel postaja RTV v Trstu. Na raznih mestih je bila postavljena ta zahteva. Odborene so bile tudi resolucije, ki pozivajo pristojne oblasti, naj pristopijo k uredničenju te zahteve. Tudi v Rimu so bili storjeni ustrezni koraki v tej smeri. Dne 23. januarja 1974 je poslanska komisija za pošto in telekomunikacije sprejela resolucijo, ki obvezuje vlado, naj uvede televizijski program v slovenskem jeziku. Za to resolucijo so glasovale vse stranke, razen fašistov. Tudi deželni svet Furlanije-Juljske krajine je dne 3. julija 1974 soglasno (razen fašistov) sprejel resolucijo, ki zahteva uvedbo televizijskega programa v slovenskem jeziku.

Zaradi težav tehnične narave je naš list izšel z občutno zakasnitvijo. Prosimo za razumevanje.

Uredništvo

Uredništvo našega lista je naprosilo poslanca Albina Škerka, naj našim bralcem nekoliko objasni, kako se je razvijal postopek za predložitev omenjenega predloga in katere politične sile so ta predlog konkretno podprle. Njegov odgovor se glasi:

"Omenjeni predlog sem predložil sporazumno s poslansko skupino KPI ter od podpori predstavnikov drugih političnih skupin v poslanski komisiji. Menim, da je velikega političnega pomena dejstvo, da so moj predlog podpisali tudi vplivni poslanci drugih strank, kot so: Chanoux (neodvisni poslanec iz Doline Aosta),

Predsednik upravnega odbora Slovenskega razikovalnega inštituta sklicuje na podlagi 6. člena pravil redni občni zbor, ki bo dne 11. januarja 1975 ob 14.30 v prvem in ob 15 uri v drugem sklicu v Gregorčičevi vorani v ul. Geppa 9, Trst.

Mitterdorfer (poslanec južnotirolske ljudske stranke - SVP) Baslini in Gerolimetto (PLI), Dino Moro in Fortuna (PSI), Matteotti (PSDI), in Bandiera (PRI). Predlog sta podpisala tudi naša tovariša Mario Lizzero iz Vidma in Menichino iz Gorice.

Dodati moram, da je poslanec Belci (krščanska demokracija) z raznimi izgovori svoj podpis odklonil, čeravno je en dan prej izjavil, da se s predlogom strinja. Rekel je tudi, da bo poskrbel, da bo tudi vladna večina predložila podoben predlog o uvedbi televizijskega programa v slovenskem jeziku ter dodal da vladni dekret, verjetno zaradi tehnične pomanjkljivosti, tega ne predvideva".

Odobrena ustanovitev slov. TV v naši deželi

(Nadaljevanje s 1. strani)

pa je nameravala v naši deželi uvedti nemške televizijske oddaje. Zato je med razpravo o mali reformi RAI-TV naš poslanec predložil nov predlog. Ta predlog so, poleg predlagatelja, podpisali naslednji poslanci: Chanoux (neodvisni poslanec iz Doline Aosta), Mitterdorfer (južnotirolska ljudska stranka), Baslini in Gerolimetto (italijanska liberalna stranka), Dino Moro in Fortuna (socialistična stranka), Matteotti (socialdemokratska stranka), Bandiera (republikanska stranka) in komunistična poslanca Lizzero in Menichino.

Predlog, ki ga je komisija sprejela, se glasi:

Člen 19, črka C: "uvedejo se radijske in televizijske oddaje v nemškem jeziku za pokrajino Bocen, v francoskem jeziku za Dolino Aosta in v slovenskem jeziku za deželo Furlanijo-Juljsko krajino".

Ta, enotni, predlog je med razpravo obrazložil predlagatelj poslanec Albin Škerk. Med drugim je dejal, da je ta predlog samo delček tega, kar Slovenci zahtevamo v zvezi z ustavnimi normami in izvajanjem mednarodnih dogovorov, spada pa v okvir splošnega gibanja delovnih ljudi za nove družbene odnose in večjo demokracijo. Obžaloval je, da je vlada tudi pri tej minireformi radijske in televizijske službe pozabila na Slovence. Opozoril je tudi na predloge, ki so bili postavljeni že prej. Omenil je, da je zadevni predlog že leta 1966 postavila poslanka Marija Bernetičeva in predlog, ki ga je on sam predložil leta 1969.

Demokristjanski poslanec Belci ni podprl enotnega predloga za ustanovitev slovenskega televizijskega programa, pač pa je predlagal popravek besedila vladnega odloka o reformi RAI-TV. V njegovem spremenjenem predlogu so sicer omenjene tudi "posebne oddaje v slovenskem jeziku", ni pa jasno kakšne naj bi bile te oddaje.

Uporaba slovenščine

Izmikanje, zločin in kazni

Da je vprašanje o pravici do uporabe slovenskega jezika v izvoljenih organih v Trstu, ki smo ga postavili komunisti v začetku te zime (reči bi morali: ponovno postavili), marsikogar zapeklo, bolj kot katerokoli drugo vprašanje, dokazuje mnogo stvari. Predvsem zaključni sklep levosredinskih strank, da se glasovanje o predloženih resolucijah - tako v občinskem kakor v pokrajinskem svetu - odloži za nedoločen čas. Slovenci smo torej spet obsojeni na čakanje.

Počakati bi morali, po mnenju prvakov leve sredine, da se v Rimu nekaj zgane. Morda celo to, da bo Aldo Moro, ki ima opravka z resno in zaskrbljujočo mednarodno in notranjo krizo, vzel v roke dosje o Slovencih in "ustrezno ukrepal".

Ne smemo zanikati pozitivnosti dejstva, da je tržaški župan v spremstvu svojega najtesnejšega sodelavca, podžupana Giuricina in dveh slovenskih odbornikov, obiskal podtajnika v predsedstvu vlade, demokristjana Salizzonija in ga, v kolikor ni o Slovencih vedel prav ničesar, informiral o naši zahtevi po zakonski zaščiti.

S tem je tržaški župan le delno uresničil obvezo, ki so mu jo naložile stranke ustavnega loka februarja 1974 z resolucijo o zaščiti manjšine.

K delegaciji v Rim pa imamo komunisti nekaj pripomb. Predvsem to, da so se stranke leve sredine še enkrat izognile bolj obvezujoči obliki skupne enotne delegacije, v kateri bi lahko bili predstavniki vseh strank ustavnega loka, skratka tisti, ki so glasovali, za februarско resolucijo.

Pomena take enotne delegacije ne smemo zamolčati. Predvsem bi predsedstvu vlade moralo biti jasno, da se priznanju vseh pravic slovenski manjšini protivi samo fašistična MSI, medtem ko so za omenjeno resolucijo glasovali svetovalci vseh strank, od komunistov do liberalcev.

Tako pa je šla v Rim, opozarjat na naša nerešena vprašanja, delegacija, v kateri ni bilo niti dveh levosredinskih strank: PRI in PSDI. To ni pozitivno, posebno še, če upoštevamo dejstvo, da je prav v notranjosti leve sredine in pod krilom krščanske demokracije zrasla šovinistična opozicija, ki je verjetno pomebnejša od fašistične.

Komunisti vsekakor menimo, da je zamisel o delegaciji v Rim bila uresničena, zadnji trenutek, z jasnim namenom, da se zadeva o uporabi slovenščine odloži in da se krščanski demokraciji omogoči, da se še enkrat - izogne jasnim izbiram in sprejemanjem odgovornosti. O tej zadevi ne bo odločal Rim, niti Aldo Moro sam, to mora biti jasno vsem. Kajti vlada bo, tudi v tem primeru, bila v najtesnejšem stiku s tržaško krščansko demokracijo in njenim (ne pozabimo!) morotejskim vodstvom. To vodstvo pa je preko svojega tajnika, občinskega svetovalca Rinaldija, že izpovedala svoje mnenje, da je zadevo treba urediti "s posebnim zakonom".

Sprejem parlamentarnega zakona, ki je - po našem mnenju - nepotreben, posebno še, če ga krščanska demokracija pogojuje "s posebnimi ravnotežji" (morda misli na številčno ravnotežje ali na priznanje "statusa quo" v občinah, kjer se dvojezičnost že izvaja), bo namreč v času oddaljena zadeva, medtem ko komunisti menimo, da je mogoče to vprašanje rešiti z dobro politično voljo takoj.

Stanje v mestu, med ljudmi, je tolikanj dozorelo, da je Slovencev treba priznati to pravico z največjo naglico in to bo "še prvi korak", kot je v občinskem svetu izjavil socialnodemokratski prvak prof. Lucio Lonza, pri katerem bi se lahko učili mnogoteri predstavniki strank leve sredine, tudi tovariši socialisti, ki so preko svojega načelnika svetovalske skupine odv. Kervina izrazili "določene pomisleke".

Resnica pa je, da imajo tudi tu glavno besedo demokristjani, ki svoje manjše zaveznike (in tudi Slov. skupnost, ki je prvotni Dolharjev zanos že nadomestila s potrpežljivim čakanjem na "lepše čase") pogazila in jih prisilila k molku.

Komunisti bomo še vztrajali. Zahtevali bomo, naj se v tržaškem pokrajinskem in občinskem svetu glasuje o resolucijah, ki priznavajo pravico Slovencev do uporabe materinščine v izvoljenih organih, predvsem na osnovi ustavnih načel in deželnega zakona št. 20, ki določa, da so potrebe "prevajanja" v občinah, pokrajinah in gorskih skupnostih "zakonite" in se jih tudi finančno krije. Vask poskus levosredinskih strank, da bi obšle ta deželni zakon, ki smo ga komunisti izsilili, je nesprejemljiv.

Ne bodo nas motile špekulacije. Ne polemike "Katoliškega glasa", še manj pa natolcevanja in slepomišenja neuradnega glasila tržaškega levega centra, tednika "Il Meridiano di Trieste", ki še ni razumel, da imamo komunisti povsod enotna in ista stališča in skuša z anekdotami dokazati, da vprašanje ni bilo postavljeno v pokrajinskem in občinskem svetu na resen način.

Kako resno je bilo postavljeno vprašanje dokazuje zadrega demokristjanov, ki se niso niti zinjili o tem vprašanju, oziroma puščajo prenapetim šovinistom besedo in se za njimi skrivajo.

Komunisti menimo, da je tudi o tej zadevi potrebna skupna akcija vseh Slovencev in demokratičnih italijanskih sil. V nasprotnem primeru bo zgodovinar moral zabeležiti, za konec 1974, da se levosredinska večina v tržaškem občinskem in pokrajinskem svetu ni hotela izreči o pravicah Slovencev do uporabe materinega jezika, medtem ko je sodišče obsojalo prof. Sama Pahorja in uporabo slovenščine postavilo na zatožno klop.

Na eni strani izmikanje, na drugi pa kruta stvarnost še nepogašenega nacionalizma. Vsakomur se ponuja izbira, ki mora biti jasna, nedvoumna in takojšnja... Mi smo že izbrali. **STOJAN SPETIČ**

Ponovno odprtje roka za priznanje statusa partizanskega borca

Po večletnem zavlavljanju, in po vstrajnem prizadevanju tržaške partizanske organizacije - ANPI ter naših parlamentarcev, je bil 11. dec. 1974 končno odobren zakon, ki nudi priliko vsem partizanskim borcem, ki niso še vložili prošnje za uradno partizansko priznanje, da to store, najkasneje v roku šestih mesecev po objavi tega zakona v Uradnem listu.

Omenjeni zakon, ki dejansko združuje dva zadevna zakonska predloga (v senatni zbornici je ta zakon predlagal socialist Lepre, medtem, ko je v poslanski zbornici predložil svoj zakonski predlog komunistični poslanec Škerk, podpisali pa so ga tudi drugi poslanci) določa, da se te pravice lahko poslužujejo tisti bivši partizanski borci, ki so in so bili italijanski državaljani, bivajoči v Furlaniji-Juljski krajini, ter oni (iz vse Italije), ki so se borili v tujini.

Odobreni zakon predvideva (čl. 2) in nudi možnost tudi vsem bivšim civilnim deportirancem in internirancem, da zahtevajo, proti primernemu doplačilu, priznanje pokojninskih pravic s strani socialnega skrbstva (INPS) ali drugih skrbstvenih ustanov, za leta 1940-1946.

Člen 3 istega zakona določa tudi, da pridejo v poštev vse prošnje za priznanje borčevskega statusa predložene v zamudi, po zapadlosti prejšnjih rokov, to je po 30. juniju 1948 do vstopa v veljavno zakona št. 341 od 28. marca 1968 ter po zapadlosti istega (10 oktobra 1968).

Menimo, da je to lepa pridobitev za vse bivše borce, ko so iz najrazličnejših razlogov zamudili dane možnosti. Vsem prizadetim svetujemo, ker se jim nudi zadnja prilika za doseg partizanskega uradnega priznanja, da se nemudoma pozanimajo za ureditev svojega položaja.

OBVESTILO

Društvo slovenskih upokojencev v Trstu vabi na svoj 3. občni zbor, ki bo v četrtek, 16. januarja 1975 ob 15.30 v Gregorčičevi dvorani v Ulici Geppa 9, I. nadstr.

Dnevni red: 1. Čitanje zapisnika, 2. poročila, 3. sprememba pravil, 4. razrešnica dosedanjemu odboru, 5. volitve upravnega in nadzornega odbora, 6. razno.

Ako ob napovedani uri ne bo navzoče zadostno število članov, ki je potrebno za sklepčnost, se bo začel občni zbor pol ure kasneje ob vsakem številu navzočih.

Občni zbor SKGZ

10. redni občni zbor Slovenske kulturno-gospodarske zveze, ki je bil v Trstu dne 8. decembra 1974, se je odvijal pod geslom: "Slovenska kulturno-gospodarska zveza v boju za pravice Slovencev v Italiji - za globalno zaščito, za gospodarski, socialni in kulturni razvoj, proti fašizmu, za demokratični napredek družbe". Ta, na kratko izražena programska misel je prišla do izraza tako v poročilih predsednika in tajnika SKGZ kot tudi v razpravi in v sklepni resoluciji.

Ta organizacija je s svojim 20. letnim delovanjem postala pomemben element v boju za pravice slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Sklicujoč se na načela in ideale narodno-osvobodilne borbe, v kateri so naši delovni ljudje zastavili vse svoje sile in plačali izredno visok krvni davek in v kateri "se je ustvarila najbolj množična ljudska in protifašistična borbena enotnost med Slovenci in Italijani", vidi SKGZ zlasti danes v plodnem sožitju tu živčih narodov predpogoj za učinkovito borbo proti fašizmu in za nemoten razvoj slovenske narodnostne skupnosti.

Fašizem je še vedno največji nasprotnik Slovencev. Aktualnost borbe proti fašizmu in boja za splošni napredek družbe, v kateri živimo, je bila poudarjena tudi v izjavi, sprejeti na občnem zboru. "Družbeni napredek, demokracija in pravičnejši družbeni odnosi - je rečeno v izjavi - so temelj tudi za vsestranski napredek slovenske narodnostne skupnosti v Italiji".

V svojem poročilu je predsenik Boris Race, govorec o potrebi, da se fašizem dokončno izkorenini iz družbe, podčrtal, da je treba za to ustvariti tudi objektivne pogoje. Med drugim je podčrtal, da "brez družbenih in gospodarskih reform, načrtnega ustvarjanja delovnih mest, odprave parazitskih struktur, brez soudeležbe delovnih ljudi pri odločanju in hkratni odpovedi monopolu privilegirane elite pri tem odločanju, bo fašistična nevarnost vedno latentna".

SKGZ si je na občnem zboru postavila kot svojo glavno nalogo odločen boj za dosego globalne zaščite vseh Slovencev naše dečele. V tem boju Slovenci nismo osamljeni. Uživamo zanesljivo podporo tako matičnega in vseh jugoslovanskih narodov, kot tudi vseh naprednih in antifašističnih sil italijanskega ljudstva. Zahteva po globalni zaščiti postaja temelj nove kvalitete antifašistične enotnosti v naših krajih. K temu je doprineslo tudi že dosedanje, pa čeprav še delno soočanje med tu živčima narodom.

Če se še danes, skoraj 30. let po osvoboditvi, zavlačuje ureditev najosnovnejših življenjskih vprašanj slovenske skupnosti v Italiji, je za to krivo predvsem vodstvo krščanske demokracije, ki je glavni politični nasprotnik naše skorajšnje celovite zakonske zaščite. Vodstvo krščanske demokracije se namreč sklicuje na postopno reševanje naših pravic, toda če sodimo po tem, kar je bilo storjenega v našo korist v zadnjih letih, lahko trdimo, da krščanska demokracija ni niti za

postopno reševanje naših narodnostnih problemov. Kar smo doslej dosegli v obrambi interesov Slovencev je le rezultat našega odločnega boja in demokratične zrelosti družbe, v kateri živimo.

Tudi SKGZ, kot enotna organizacija Slovencev in izraz njihove napredne demokratične zavesti, doprinaša k demokratizaciji naše družbe. Na občnem zboru je bilo večkrat poudarjeno, da so v to svrhu nujni še tesnejši stiki in sodelovanje Slovencev z italijanskimi organizacijami, z italijanskimi naprednimi organizacijami, da je neobhodno potrebno, da se Slovenci, kot ustvarjalni dejavniki uveljavljajo na vseh področjih javnega življenja.

Le skupno in enotno se bomo lahko čedalje uspešneje zavzemali tudi za izpolnjevanje mednarodnih in tistih obveznosti do slovenske narodnostne skupnosti, ki izhajajo iz določil republiške ustave in deželnega statuta; za radikalne ukrepe v korist globalne zaščite Slovencev naše dečele.

MILOŠ KODRIČ



Delegirani dekreti o šoli

KPI meni, da se mora nadaljevati enotna akcija za dejansko samostojnost slovenske šole

V zadnjem času se mnogo razpravlja o vsebini šolskih delegiranih dekretov, S temi dekreti se vsekakor odpira nova etapa na poti demokratizacije ustroja šole in njenega življenja, nikakor pa ni mogoče trditi, da se s temi dekreti začena reforma, ki jo demokratične sile v vsej državi zahtevajo. Dekreti sami so v marsikaterem pogledu pomanjkljivi, zato jih bo treba popraviti in dopolniti. To še posebej velja za manjšinsko šolo.

Sredi decembra je poslanska komisija za šolstvo razpravljala o nekaterih spremembah omenjenih dekretov. Predloženi so bili ustrezni popravki. Poslanci leve opozicije so se zavzeli tudi za dopolnitev, ki je potrebna za slovensko šolo na Tržaškem in Goriškem. Zahtevali so ustanovitev samostojnega predstavniškega organa za to šolstvo. Dosežen je bil kompromis in odobreni so bili nekateri popravki. Členu 34 dekreta je bilo dodano sledeče besedilo: "V okrajnih šolskih svetih v tržaški in goriški pokrajini je ena petina mest študentov namenjena študentom državnih šol s slovenskim učnim jezikom. V istih pokrajinah okrajni in pokrajinski šolski sveti, ko razpravljajo o vprašanjih, ki kakor koli zadevajo dejavnost šol s slovenski učnim jezikom, morajo vprašati za mnenje komisijo, ki jo določa člen 9 zakona z dne 22. decembra 1973, šte. 932. V primeru, da

ti odbori pri oblikovanju programov, sprejmejo sklepe, ki niso v skladu z mnenjem, o katerem govori prejšnji stavek, morajo to ustrezno in vsebinsko utemeljiti. Ko gre za sklepe, ki jih omenjeni organi sprejmejo o prej omenjenih predmetih, zato da jih pošljejo pristojnim oblastem za nadaljnje sklepanje, jim morajo priložiti mnenje komisije, o kateri govori drugi stavek".

S tem v zvezi je tajništvo tržaške federacije KPI objavilo sporočilo, v katerem trdi, da gre za prvo, čeprav le delno spremembo delegiranih dekretov, in meni, da je to prvi uspeh enotnega pritiska slovenske javnosti in italijanskih levih sil, z namenom, da se zagotovi dejansko samostojnost slovenski šoli. To dokazuje, da je delegirane dekrete o tem specifičnem problemu mogoče spremeniti in potrjuje možnost nadaljnje enotne akcije, ki naj prisili k spremembi mnenja strank relativne večine, ki, v tem primeru, niso hotele slediti zahtevam komunistov. Tajništvo KPI tudi meni, da se mora nadaljevati enotna akcija vseh demokratičnih italijanskih in slovenskih sil zato, da se slovenski šoli dajo oblike dejanske samostojnosti in vsa potrebna sredstva.

Posvetovalna komisija KPI, ki deluje na deželni ravni, je razpravljala o vprašanjih slovenskega šolstva in o vsebini delegiranih dekretov. Po razpravi je tajništvo deželnega komiteja KPI objavilo sledeče sporočilo:

"Člani komisije so kritično ocenili delegirane dekrete, ki ne ustrezajo demokratični rasti družbe in zahtevam šolskih komponent. Še enkrat je vlada pokazala neobčutljivost za zakonite potrebe slo-

(Nadaljevanje na 6. strani)

Slovenska kulturna društva in Zveza izseljencev iz Benečije organizirajo v ponedeljek, 6. januarja 1975 ob 15. uri v gledališču Ristori v Čedadu DAN EMIGRANTA.

venske narodnostne skupnosti v Italiji po samostojnosti šolskega ustroja, namenjenega Slovencem, ki mora služiti in družbenemu razvoju narodnostne manjšine. Ta samostojnost je pomemben del splošne zaščite demokratičnih pravic slovenske manjšine.

Deželna komisija KPI za vprašanja slovenske manjšine meni, da tej potrebi ne ustreza v zadostni meri zamisel, da bi jamstva o samostojnosti slovenske šole uresničili v okviru šolskih okrožij. Slednja so namreč predvsem vez med šolo, delovnim okoljem in krajevnimi upravami, organi, v katerih se glede storitev in infrastrukture more izraziti sodelovanje vseh italijanskih in slovenskih predstavnikov, ki se bodo zavzemala za učinkovitejšo in obvezujočo uveljavljanje pravice do šolanja.

Komisija zato meni, da je sprememba delegiranih dekretov z ustanovitvijo Sveta slovenske šole, to je demokratičnega organa, ki naj celokupno izraža slovensko šolsko ureditev, cilj, v katerem se lahko združijo vsi Slovenci in vse demokratične sile v deželi. Samostojnost slovenske šole v mejah sedanjega ustroja, ki nujno potrebuje korenite reforme, se lahko začne uresničevati z obvezo vsem predvidenim organom, da sprejmejo mnenje Slovenskega šolskega sveta, ki naj ima v pokrajinskih šolskih svetih svoje stalno predstavništvo.

Demokratična in politična zrelost naših skupnosti nas prepričuje, da bo v okviru soudeležbe za obnovo italijanskega šolstva prišlo do izraza vzajemno sodelovanje in vplivanje slovenske narodnostne skupnosti ter zavzetost italijanskih demokratičnih sil v šoli in na delovnih mestih.

Za to se bodo brez dvoma odgovorno zavzeli tako slovenski kakor italijanski komunisti v izvoljenih krajevnih in vsedravnih organih ter sploh vsi, ki se borijo za gospodarski in družbeni napredek v Italiji. Slednjim naslavlja komisija KPI poziv, naj te napore uresničijo v enotnih pobudah".

Tovariško srečanje komunistov in simpatizerjev

V soboto, 21. decembra 1974 sta nabrežinski sekciji KPI in zveze komunistične mladine priredili v dvorani prosvetnega društva Igo Gruden "praznik včlanjevanja za leto 1975". Tega že tradicionalnega srečanja se je udeležilo poleg članov partije, odnosno mladinske organizacije tudi mnogo simpatizerjev iz celotnega območja devinsko-nabrežinske občine. Omembe vredno je dejstvo, da se je tega srečanja udeležilo tudi mnogo mladincev iz naselja San Mauro.

Za prijetno razpoloženje je poskrbel mladinski pevski zbor Rdeča zvezda iz Saleža, ki je pod vodstvom Janka Obada izjaval spored partizanskih in drugih pesmi.

Tržaško federacijo KPI je zastopal član njenega tajništva tov. Claudio Tone, ki je v krajšem nagovoru orisal obstoječi poli-

S seje devinsko-nabrežinskega občinskega sveta

Razprava o kamnolomih

Na eni izmed sej devinsko-nabrežinskega občinskega sveta se je razvila zanimiva razprava o odnosih občinske uprave z najemniki kamnolomov. Kamnolomi so namreč last občine, ta pa jih daje v zakup raznim podjetjem, ki izvažajo, tudi v tujino, obdelan in napol obdelan kamen.

S podobnimi vprašanji so se ubadale vse dosedanje občinske uprave, zlasti v prvih povojnih letih, ko je bilo v devinsko-nabrežinski občini občutno pomanjkanje dela, medtem ko so kamnolomi obratovali v zmanjšani meri. Tako stanje je vplivalo tudi na sklenitev najemniških pogodb, ki so ugodne za industrijske a malo donosne za občino. K sreči je bila v najemniške pogodbe vnešena tudi klavzula o periodičnem dogovorjenem višanju najemnine in to v prporcu z zmanjševanjem vrednosti denarja. To možnost pritiska na najemnike kamnolomov so prejšnje občinske uprave, ko so bili komunisti še v upravnem odboru, kolikor je bilo mogoče uporabljale. Na ta način se je najemnina postopoma dvigala in je dosegla, približno sedanjo višino, ki znaša okrog 3.500.000 lir na leto, kar pa ne ustreza sedanjim razmeram, posebno še, če upoštevamo količino prodanega kamna.

Komunisti so ostro kritizirali sedanje občinske upravitelje, ker so toliko časa zanemarjali vprašanje najemnin. Zaradi zavlčevanja tega vprašanja je občina utrpela občutno škodo.

Značilno je, da predstavniki občinske uprave niso reagirali na kritike. Sicer pa bi bilo reagiranje nesmiselno, saj, kolikor nam je znano, baje, tudi nekateri najemniki kamnolomov priznavajo, da je sedanja najemnina smešno nizka. Govori se celo, da so nekateri najemniki pri-

pravljene več plačati, a da jim občinska uprava doslej ni poslala nobenega zahtevka.

Jedro govora na omenjeni seji občinskega sveta je bilo vprašanje kamnoloma, ki ga je upravljala družba Montedison preden je prodala svoje premočnine podjetju Gorlato. To podjetje (Gorlato) je nadaljevalo in še nadaljuje izkoriščanje občinskega kamnoloma, kar je protipravno, ker niso predvideni morebitni podnajemi.

Družba Montedison je plačevala občini 400.000 lir letne najemnine, podjetje Gorlato pa je prosilo občino, naj mu da v najem isti kamnolom ter ponuja desetkrat višjo najemnino, to je 4.000.000 lir letno.

Občinski odbor je predlagal, naj bi odobrili kratkoročno pogodbo, ki naj bi veljala do konca leta 1975. Temu predlogu so nasprotovali socialisti, obenem pa so zahtevali, naj bi razpisali dražbo ter kamnolom dali v najem tistemu podjetju, ki bi ponudilo najvišjo najemnino.

Naši tovariši so imeli glede predloga socialistov določene pomisleke. Menili so, da bi uresničitev njihovega predloga imela poleg pozitivnih tudi morebitne negativne posledice, ker bi se ustvarila možnost kopičenja več ali celo vseh kamnolomov v rokah enega najemnika, s tem pa bili prizadeti sedanji najemniki in tudi delavci.

Komunisti so predlagali, naj bi izdelali nov pravilnik o dajanju občinskih kamnolomov v zakup. S tem vprašanjem se sedaj ukvarja posebna svetovalska komisija. Na osnovi novega osnutka pravilnika in v pričakovanju dokončne odobritve istega bi torej morali skleniti začasno, eksperimentalno, pogodbo.

**

PREDAVANJA KMEČKE ZVEZE O DAVČNI REFORMI

Davčna reforma, ki se je začela uvajati že z letom 1973, je bistveno spremenila davčni sistem. Ukinila je nekatere prejšnje davke (n.pr. družinski davek, davek na zemljišča), uvedla nekatere nove (n.pr. davek na porast vrednosti nepremičnin, I.V.A.), spremenila nekatera določila in postopke pri drugih (zapuščinski davki, davki na kupoprodaje).

Splošno upanje, da bo davčna reforma zadeve z davki bistveno poenostavila, se je pokazalo neosnovano. Tudi zato, ker se je pač treba vsakim novostim privaditi, je med navadnimi ljudmi še precej negotovosti in dvomov, kako se jim je ravnati ob novem davčnem sistemu.

Kmečka zveza je zato sklenila prirediti to zimo vrsto predavanj, na katerih bo strokovnjak dr. Stanislav Oblak obrazložil novi davčni sistem in odgovarjal na vprašanja, da se razčistijo morebitni dvomi.

(Nadaljevanje na 7. strani)

tovarišev. Na koncu so se dotaknili tudi bodočih nalog, med katere spadajo priprave na bližnje občinske volitve, proslava 30. letnice osvoboditve, boj proti fašističnemu zarotništvu, boj za narodnostne pravice Slovencev in krepitev demokracije ter seveda tudi prizadevanja za še krepkejšo utrditev partije in mladinske organizacije. Govorniki so naglasili tudi dejstvo, da vpliv partije in mladinske zveze čedalje bolj narašča in se vedno bolj uveljavlja pri občanah, tako med Slovenci kakor med Italijani.

K.G. skuša žagati vejo na kateri sedi dr. Štoka

"Katoliškemu glasu" se je kar dvakrat spodrsnilo. Prvič, ko je iz gole histerije in brez poznavanja dogodkov napadel naše slovenske svetovalce v Trstu, češ da "niso podprli dr. Dolharja", ko je zahteval pravico, da govori v slovenščini v tržaškem občinskem svetu (mesec dni kasneje je dr. Dolhar, v lepi italijanščini napovedal, da bo še enkrat podprl odbor leve sredine, ki se je prav tako lepo izognil izbiri o uporabi slovenščine na sejah sveta).

Na to laž je bil K.G. prisiljen objaviti pojasnilo tovariša Stojana Spetiča. Tedaj pa je očitno avtorja prvega histeričnega članka zbadlo, da je napisal novo polemiko. Tokrat o popolnoma drugih vprašanih.

Res je, da Spetiču ni očital, da je ubil Abla, niti da je Evi svetoval, naj z jabolkom obdari svojega Adama. Kot otrok, ki se čuti osramočenega, je urednik K.G. reagiral na prvi poraz: "Bo že res, da si me pretepel. Toda doma imamo večjo kravo in moj oče ima bolj košate brke..."

Ker s prvim argumentom ni prodril je dr. (Kazimi)+r (Huma)+r očital našemu tovarišu vseh sedem poglavitnih grehov, kopico odgovornosti, celo za prva pojovna leta, ko je (Spetič) obiskoval otroški vrtec v Lonjerju.

Glede očitkov pa moramo vendar nekaj povedati.

Ne bomo naštevali vseh, vendar se nam zdi, da je r+r zares brez sramu, če je komunističnim županom očital razlaščenje slovenske zemlje. Sploh bi kazalo o razlastitvah - na tisti strani - sramežljivo molčati, morda bi si morali celo zatisniti nosnice, ker je nafta snov, katere vonj se le s težavo razgubi.

Drugi očitek pa je tak, da se moramo z njim spoprijeti nekoliko resneje. Oguljeno polemiko o ustanovitvi dežele Furlanije-Juljske krajine vodi K.G. že dolgo časa, ne zaveda se pa, da je v protislovju sam s seboj. Poslanki Bernetičevi očita, da ni glasovala proti ustanovitvi dežele s posebnim statutom, češ da ne ščiti slovenskih koristi.

Bo že res, da so sestavljalci statuta prezrli zahteve KPI po jasnejši formulaciji manjšinske zaščite, toda prav tako nam je

jasno, da se vsi Slovenci, od doktorja Štokes do tovariša Lovrihe, zavzemamo za odločnejše posege dežele pri zaščiti slovenske manjšine. Oba, Štoka in Lovriha, se pri tem sklicujeta tudi na 3. člen statuta Furlanije-Juljske krajine in na deželne pristojnosti, ki iz tega izvirajo. Mislimo, da skuša K.G. žagati vejo, na kateri sedi dr. Štoka, ko (K.G.) zanika deželne pristojnosti za vprašanja Slovencev. Bo že res, da ima K.G. pri tem (pa čeprav samo polemičnem) zanikanju deželnih pristojnosti, dobre zaveznike: MSI in demokristijanske desničarje. Kajti samo predstavniki teh dveh strank, oziroma struj, trdijo isto.

Še očitek, da nimamo komunisti svojih kulturnih ustanov in prireditev za Slovence.

Če bi ne omenili številnih prireditev našega tiska, ki se vsako polteje vrstijo, moramo vseeno pribiti, da smo se slovenski komunisti odločili za enotnost na kulturnem področju in aktivno sodelujemo v prosvetnih društvih, pevskih zborih, v gledališču in sploh povsod, kjer je potrebno. Laskavim vabilom klerikalne desnice k izolaciji in razkolom pa ne nasedamo, niti v šali ne.

Padeč vpisa v slovenske šole po letu 1948. O tem je veliko razprav in možnih razlag, ni pa vredno voditi polemike. Katere so bile socialne, zgodovinske in druge okoliščine tega začasnega pojava? Kajti pojav je bil začasen in vpis v slov. šolo se veča iz leta v leto. Pa nam "Katoliški glas" ne bo menda dokazoval, da se veča zato, ker so se nekateri slovenski izobraženci in učitelji, ki zdaleka niso komunisti, odločili in svojo deco izpisali iz italijanskih šol?

V času, ko se povsod lotevamo resnih vprašanj in nujno potrebujemo enotnost vseh Slovencev, bi uredniki goriškega katoliškega tednika vendarle morali spoznati, da velja stara ljudska modrost: "Molk je zlato!"

Tržaški partizanski pevski zbor želi vsem antifašistom, vsem prijateljem partizanske pesmi in vsem aktivnim in podpornim članom zbora, srečno in uspehov polno novo leto.

PRISPEVKI

V počastitev spomina pokojnega očeta Antona Smotlaka darujeta sin Stanko in žena Lidija 5.000 lir za sklad Dela.

Leopold Vatovac in drugi člani njegove družine so prispevali 10.000 lir za sklad Dela. S tem želijo počastiti spomin matere Marije in očeta Lazarja, ki sta preminila pred sedmimi leti.

Vida Grgič iz Padrič je prispevala za sklad Dela 2.000 lir.

Sedmak Francka in Križa je prispevala za sklad Dela 1.000 lir.

V spomin tovariša Ljuba Kravosa daruje Pina Stani 1.000 lir za Delo.

V spomin dragega brata Ljuba daruje Mila 3.000 lir za Delo.

V počastitev spomina tovariša Bruna Briščka daruje sekcija KPI Marij Matjašič iz Barkovelj 7.000 lir za komunistični tisk.

V počastitev spomina Tončke Ražem in Ceglar darujeta družini Cernich in Pizziga 5.000 lir za Delo, 5.000 lir za l'Unità in 5.000 za spomenik padlim borcem NOB iz Škednja.

Tov. Ema Tul - Možina iz Mačkolj je honorar od prodaje našega tiska darovala za sklad Dela.

Ob 30. letnici smrti Alberta Wilhelma prispeva sestra Ivanka 10.000 lir za Delo.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

SOŽALJE - Sekcija KPI "Marij Matjašič" v Barkovljah izraža sožalje družini Brišček, ki je izgubila dragega Bruna.

Sožalju se pridružuje tudi DELO



Posebni statut londonskega memoranduma iz leta 1954 predvideva pravico do uporabe slovenskega jezika tudi v odnosih z javnimi funkcionarji. Toda določila statuta se ne izvajajo. Prof. Samo Pahor se je skušal posluževati pravice do uporabe slovenskega jezika. Funkcionarji so ga prijaviли sodišču in to ga je obsodilo na plačilo globe in poravnave sodnih stroškov. Slovenski dijaki in profesorji so protestirali proti odločitvi sodišča in manifestirali svojo solidarnost s prizadetim profesorjem. Vsekakor zadeva še ni zaključena. Poslanec Albin Škerk je naslovil predsedniku vlade interpelacijo v zvezi z zadevo prof. Pahorja. (Gornja slika je bila posneta med protestno demonstracijo slovenskih dijakov pred sodno palačo v Trstu)

Dve pomembni prireditvi v Križu

25-letnica moškega pevskega zbora in 50-letnica godbe



Slovesnost v počastitev 25-letnice delovanja moškega pevskega zbora Vesna v Križu. Tudi Tržaški partizanski pevski zbor je poslal zboru in njegovemu učitelju Frančku Žerjavu čestitke in pozdrave, ki jih je prebral tov. Lucijan Padovan (gornja slika)

V nedeljo, 8.t.m. je moški pevski zbor Vesna iz Križa slovesno proslavil 25.letnico svojega delovanja. Skupaj s pevci je slavil to pomembno obletnico tudi pevovodja Frančko Žerjav. V kriškem ljudskem domu je bila koncertna prireditev, ki jo je organiziralo prosvetno društvo Vesna v sodelovanju z odborom Ljudskega doma in krajevnima sekcijama KPI in ANPI. Poleg zbora-slavljenja so nastopili še moški zbori Igo Gruden iz Nabrežine, Vasilij Mirk s Proseka-Kontovela in Franc Zgonik iz Branika; mešana zbor Primorec iz Trebč in Rdeča zvezda iz Saleža ter krajevna mladinska godba na pihala. Prostorna dovrana je bila tokrat občutno premajhna, da bi lahko sprejela

vse, ki so se želeli udeležiti te pomembne slovesnosti.

Slavnostni nagovor je imel predsednik PD Vesna, tov. Niko Sirk. Iz njegovega nagovora smo povzeli naslednje:

"Naša vas praznuje danes zelo pomemben dan, pomemben zlasti za naš pevski zbor, za naše prosvetno društvo in za druge napredne vaške organizacije, ki sodelujejo na tej prireditvi zato, da se oddolžijo zboru in pevovodji za 25.letno neprekinjeno delovanje.

Naša vas ima dolgoletno tradicijo na področju zborovskega petja. Dolga leta



Slovesnost ob 50-letnici delovanja kriške godbe. Simbolično priznanje prizadevnemu dirigentu Sulčiču

sta v vasi delovala kar dva laična pevska zbora. Pevska dejavnost se je (sicer tajno) nadaljevala tudi v času fašizma in pesem je bodrila naše ljudi, da so samozavestno kljubovali ter se odločno zoperstavljali fašističnemu nasilju.

Takoj po osvoboditvi se je starejšim prosvetarjem pridružilo lepo število mladih, med katerimi je bilo več takih, ki so se po dolgih letih vojne in po zmagovitih bojih v partizanih pravkar vrnili domov. Zborovska pesem je ponovno svobodno in mogočno zadonela.

Do leta 1949 so pevski zbor občasno vodili razni pevovodje, tisto leto pa je bil ustanovljen sedanji moški zbor, katerega že od same ustanovitve neprekinjeno vodi Frančko Žerjav.

Predolgo bi bilo naštevati vse nastope, saj je moški zbor Vesna pod vodstvom Frančka Žerjava nastopil že v skoraj vseh krajih na Tržaškem, v mnogih krajih na Goriškem in v Slovenskem primorju, v raznih mestih v Sloveniji in tudi v nekaterih večjih mestih v Italiji (npr. v Milanu, Modeni, Neaplju itn.). Nastopil je tudi na številnih zborovskih revijah v naši deželi in v matični domovini, na raznih tekmovanjih in na mnogih najrazličnejših manifestacijah kot npr. na proslavah NOB in protifašističnega odporništva, na praznikih komunističnega tiska itn. Že več let zbor Vesna tesno sodelujejo z društvom Svoboda II iz Trbovelj".

Niko Sirk je v imenu prosvetnega društva Vesna izrekel topli voščila pevcem in njihovemu učitelju in jim v znak hvaležnosti izročil spominska darila ter izrekel željo, naj bi zbor še naprej uspešno vršil svoje poslanstvo in kvaliteto in številčno čedalje bolj utrjeval.

Pevskemu zbor Vesna in njegovemu učitelju Frančku Žerjavu so prinesli pozdrave tudi bratski pevski zbori Igo Gruden in Nabrežine, Vasilij Mirk s Proseka-Kontovela, Tabor z Opčin, Primorec iz Trebč, Franc Zgonik iz Branika in predstavniki delavskega prosvetnega društva Svoboda II. iz Trbovelj, in drugi.

Naslednjo nedeljo je bila v Križu še ena pomembna prireditev, proslava 50-letnice ustanovitve godbe na pihala. Še enkrat je bila prostorna dvorana Ljudskega doma polna hvaležnega občinstva. Na prireditvi so sodelovale okoliške godbe, kot izredni gost pa je nastopil moški pevski zbor Valentin Vodnik iz Doline, ki ga vodi Ignacij Ota.

Tradicijo godbe, ki je bila ustanovljena pred 50. leti nadaljuje današnja mladinska godba, ki jo marljivo vodi dirigent Herman Sulčič.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE

Kulturni dom v Trstu
Ferenc Molnar

LILIOM

komedija v 7 slikah s prologom

Prevod: Jože Hradil

Režija: Dušan Mlakar

(prvič v slovenščini)

Premiera

v petek, 10. januarja 1975 ob 20.30

(abonma red A)

Ponovitvi: v soboto, 11. januarja ob

20.30 (abonma red B); v nedeljo,

12. januarja ob 16 uri (abonma red

C).

DELO - glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Direktor Marija Bernetič

Odgovorni urednik

Anton Mirko Kapelj

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 764-872, 744-047.

Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2

telef. 24-36

Letna naročnina 1.500 lir.

Poštni tekoči račun 11/7000

Tisk: Tipo/offset Riva

lastnika: C. Facchetti in P. Zucca

Trst, Ul. Torrebiana 12